УДК 378.046.4

Олійник В.В., Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України

Олійник Віктор Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, ректор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України. Коло наукових інтересів – проблеми розвитку професійно-технічної та післядипломної педагогічної освіти, управління освітою.

Процес управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системне явище

У статті представлено авторське бачення процесу управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системним явищем. Окреслено основні зв'язки системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як на рівні системи освіти, так і на рівні зв'язків: освіта – виробництво, освіта – наука, освіта – суспільство. В межах проблеми розглядається необхідність ринкового визначення потреб педагогічного й управлінського персоналу профтехосвіти у поєднанні економічних інтересів держави з інтересами педагогічної галузі.

In the article represented author's point of view on the process of retraining teachers of vocational institutions as social-systematic phenomenon. Outlined main links of the system of retraining teachers of vocational education, such as: education – production, education – science, education – society. Within the framework of this issue mentioned necessity to define educators' and administrators' of vocational education needs to unite public and pedagogical interests.

Аналізуючи проблему управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти, доцільно диференціювати основні тлумачення поняття управління в цілому: по-перше, будь-яку управлінську систему розглядають як пряме відтворення певної соціальної системи; по-друге, основну увагу у визначенні спрямовують на сам процес безпосереднього управління, що здійснюється в контексті певного системного явища [1; 3].

Можна стверджувати, що перше трактування виступає родовим поняттям, а друге – видовим. Тобто в першому випадку мова йде про систему управління соціальними явищами, в другому – про одну з підсистем того чи іншого системного явища. Отже, в управлінні підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти має забезпечуватись, з одного боку, відтворення управлінських властивостей соціальної системи суспільства, і з другого – органічне включення управління як елемента функціонування цієї освітньої системи.

Таким чином, будь-яка управлінська

організація та її діяльність не можуть бути незалежними від управлінської системи країни. Мова може йти лише про більш або менш жорсткий прояв цієї залежності у зв'язку з типом управління суспільством – тоталітарним або демократичним. Розглянемо ці зв'язки більш детально стосовно такої специфічної системи, як підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти.

Щодо тоталітарної системи, то вона, як правило, підпорядковує усі види виробничої діяльності єдиному, централізованому управлінню, а отже, і управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти в такій системі здатне лише безпосередньо віддзеркалювати логіку організації самого виробництва, саме ж виробництво спрямовано на виконання панівної програми функціонування, якою зумовлюється асортимент, кількість і якість продукції та обсяги її використання та споживання.

Наука та історична практика свідчать, що природною для постійно зростаючого розвитку суспільства є демократична організація, за якою і виробнича практика ґрунтується на демократичному типі управління. Отже, сама спрямованість виробництва на задоволення потреб людини та відповідна їй соціальна орієнтація економіки набувають сутності базових засад економічного і культурного руху цивілізації, що живиться вільним розвитком виробничої діяльності.

Створене таким чином демократичне підґрунтя розвитку продуктивних сил потребує постійного оперативного реагування системи управління на коливання відносин попиту і пропозиції, на стан ринку, і тому саме управління має бути гнучким, наукомістким, багаторівневим тощо. У зв'язку з цим у межах загальної системи соціального управління державою і виникає необхідність в адекватній підсистемі управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти, яка орієнтується на потреби виробництва і водночас на задоволення інтересів кожної конкретної людини [4]. Саме цими двома чинниками і визначаються необхідні рівні педагогічної кваліфікації працівників профтехосвіти.

Водночас системний розгляд будь-якого явища вимагає, перш за все, визначення його основних зв'язків не лише на рівні однієї системи, а й проектуючи на різноманітні міжсистемні відносини. Отже, для цілісного розгляду такого суспільного явища, як підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти необхідним є розглянути такі провідні зв'язки: освіта – виробництво, освіта – наука, освіта – суспільство, враховуючи специфіку профтехосвіти.

Зупинимось, насамперед, на зв'язках освітньої галузі, що розглядається, з виробничою системою. Безумовно, можна висувати аргументи щодо того, що система профтехосвіти скоріше виконує соціальні функції, ніж виробничі. Але ми дотримуємося такої точки зору, що провідною функцією системи є та, що збігається з її метою. Це дозволяє нам розглядати стосунки профтехосвіти з виробництвом як основний фактор, що детермінує відповідну освітню систему. До того ж саме через досягнення основної мети – отримання певної професії учні закладів профтехосвіти отримують можливість інтегруватись у життя суспільства. Отже, тут збігаються і інтереси суспільства (розвиток виробництва), і інтереси особистості.

Зрозуміло, що практичне задоволення відповідних інтересів є справою надто складною, оскільки йдеться про досить різні організаційні об'єкти, функціонування яких не співпадає, насамперед, у часі. Так, потреба у технологічному і кадровому забезпеченні нового стану виробництва і можливості відповідного підвищення кваліфікації педагогічних працівників не є паралельними процесами. Певні розбіжності між ними (випереджаючий розвиток одного і відставання іншого) є нормою системного розвитку виробництва та освіти. Найчастіше темпи розвитку виробництва випереджають стан освіти, яка є більш консервативною. Хоча може бути й інша ситуація, коли виробництво відстає від освіти, яка більш оперативно відреагувала на прогресивний розвиток науки. В останньому випадку саме освіта стає тією соціальною підсистемою, яка визначає подальший розвиток і виробництва, і суспільства в цілому. Узгоджувати ці підсистеми покликано саме управління в системі післядипломної освіти, яке створює, упорядковує, оновлює інформаційне підґрунтя розвитку виробництва. А це вимагає розгляду стосунків, які виникають в системі "освіта – наука".

В межах відповідних стосунків сама освіта

потребує адекватності зі станом системи наук, оскільки тут порушення системних зв'язків призводить до негативного впливу на стан виробництва. Особливо небезпечне таке порушення у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти, оскільки освіта як передавальна підсистема втрачає тоді свою властивість впливати безпосередньо на розвиток виробництва через його основний елемент – робітничі кадри.

Таким чином, саме в системному контексті виникають два рівні адекватності, які мають живити процес управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системне явище: між виробництвом і освітою та освітою і системою наукового знання. Перший рівень адекватності має вирішальне значення як об'єктивна необхідність задоволення потреб виробництва у кваліфікованих працівниках, що відповідали б стану його розвитку, насамперед технологічному.

З огляду на системну взаємозалежність потреб виробництва і рівня професіоналізму педагогічних працівників профтехосвіти саме підвищення їх кваліфікації набуває ознак постійної потреби. Ця постійність виникає внаслідок розвитку технологічного базису виробництва та відповідного йому розвитку соціально-економічних відносин. Визначити необхідні адекватні пропорції між змістом підготовки педагогів і станом виробництва означає в такому контексті мати достатні наукові засади для забезпечення цього розвитку. Тому системі управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти необхідні такі інформаційно-аналітичні канали, які саме в освітньому полі забезпечують безпосередній вихід інформації на виробництво. При цьому навіть та обставина, що багато педагогів мають виробничий стаж, проблему не вирішує, оскільки вона пов'язана в основному зі старінням існуючого знання і досвіду, які потребують постійного оновлення, а це може відбуватися тільки в безпосередніх контактах з виробництвом. Традиційна виробнича практика тут також не є порятунком, оскільки вона обмежена рамками конкретного підприємства, знання якого не може бути достатнім для узагальнень, на яких будується педагогічна діяльність. Проте, як відомо, підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти має бути організоване саме з урахуванням наукового відображення знань системи (галузі) виробництва, отримати яке без певних узагальнень неможливо.

Це приводить нас до необхідності більш детального розгляду системних відносин між педагогом профтехосвіти та виробництвом. Перш за все треба зауважити, що в даному разі системність виступає у змістовому вигляді як взаємодія взаємозв'язаних елементів єдиного інформаційного потоку. Природно, що структурну організацію елементів такої системи та опис зв'язків між ними визначити важко, оскільки ще немає точних вимірів детермінації знання виробничою дійсністю або виробничої дійсності – знанням. Але в цілому знання та виробництво доцільно розглядати як дві підсистеми єдиного системного утворення, оптимізація функціональних можливостей яких для управлінської практики є першочерговим завданням, незважаючи на поки що недостатню визначеність в інструментальному відношенні.

За таким підходом йдеться про оволодіння інформацією щодо стану виробництва, знання його засобів, конкретних технологій, які існують на певний час і в певних умовах як даність. Тому з методологічної точки зору виробництво слід розглядати як інформаційне явище, яке потребує осягання, зокрема, педагогічним корпусом системи профтехосвіти і через нього тими, хто має працювати на виробництві.

Для управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти важливим стає структурований зміст інформації, виходячи з якого організовується і сам процес підвищення кваліфікації. Проте, якщо представити цю структурованість у реальній виробничій характеристиці, вона буде надто статистичною і громіздкою. Спроба її повного формалізованого опису неминуче призведе до типізації її ознак та перетворення цих ознак на комплекс нормативних характеристик, які для педагогічної справи стають визначальними. Тому системно-змістовні зв'язки між виробництвом і освітою доцільно розглядати як взаємодію між двома елементами єдиного утворення.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що система підвищення кваліфікації педагогічних працівників має у своїй діяльності орієнтуватися на визначальні галузі виробництва, в яких найбільш зацікавлене суспільство. Проте

реальний зміст підвищення кваліфікації лише на таких засадах побудований бути не може, оскільки йдеться не лише про потреби виробництва, а й про соціальні потреби, які не можна задовольнити, обмежуючись інформацією про розвиток визначальних галузей виробництва. Тому управління підвищенням кваліфікації має враховувати інтереси і виробництва, і суспільства в цілому, а отже, воно повинно постійно збалансовувати зазначене інформаційне співвідношення.

Незалежно від цього галузевий принцип управління існує та має певну автономність, хоча ця автономність набуває більш технологічно-економічного, ніж соціального характеру, що дозволяє їй відносно стабільно функціонувати в межах певної галузевої системи, на що і орієнтується управлінець. Отже, створення достатніх організаційно-методичних засад підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти набуває ваги одного з провідних завдань управління освітою, особливо коли йдеться про загальнодержавні його рівні. При цьому, говорячи про системний зв'язок виробництва і освіти, ми маємо на увазі технологічну частину – власне виробництво певного матеріального продукту. Економічні, культурні, а тим більше політичні чинники виробничої діяльності в даному разі залишаються осторонь, оскільки вони мають свої системні зв'язки.

Нагадаємо, що за своєю сутністю внутрігалузева спеціалізація є перш за все технологічною системою, елементний склад якої віддзеркалено у професійній (кадровій) структурі виробництва, що викликає необхідність відповідної спеціалізації управлінської діяльності. Саме виходячи з цього і побудоване підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти. Це вимагає і відповідної специфіки управлінської діяльності, яка покликана сприяти постійному налагодженню зв'язку між загальною і галузевою науками як певного гаранта ефективності реалізації управлінських рішень щодо процесу підвищення кваліфікації. Слід також згадати і про технологічну конкуренцію, що рухає розвиток технології виробництва та відіграє роль фактора, що визначає управлінські стратегії в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Тобто в процесі управління постійно виникає необхідність враховувати технологічні потреби підприємств різного рівня з тим, щоб якомога повніше акумулювати технологічний досвід у межах окремої галузі виробництва і представляти його педагогам та їх учням у вигляді типізованого і дидактично упорядкованого наукового знання.

За об'єктивних причин взаємовідносини виробництва і освіти на технологічному рівні слід вважати тим явищем, яке саме й породило потребу в підвищенні кваліфікації педагогів профтехосвіти та дало підстави розглядати особливий тип педагога-людини, що виступає як своєрідний обов'язковий елемент технології виробництва, без якого будь-яка технологія просто неможлива. Саме надання педагогічним працівникам профтехосвіти статусу продуктивної сили, необхідної для забезпечення дієздатності технологічних знань, є спрямовуючим чинником управлінського втручання в організацію їх взаємовідносин. І в цьому, зрештою, полягає системний сенс функціонування виробничого технологічного знання, яке одержує працівник.

Тому в управлінні підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системному явищі ми маємо розглядати конструктивний елемент "педагог – наука", що відбиває факт постійної присутності педагога у рухливому, процесуальному самовідтворенні реального виробництва. Це детермінується як рухом самого виробництва, так і соціальних потреб суспільства і визначає ті знання, якими має володіти педагог профтехосвіти, щоб вважатись професіоналом вищого рівня, оскільки саме за його участю виробництво може одержати наукове знання, опосередковане у фаховій підготовці робітників, яких готує система профтехосвіти.

В даному контексті в управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти має бути закладено не лише галузевий, а й загально-соціальний принципи, при цьому виробнича пріоритетність має певною мірою поступатись суспільній пріоритетності, соціальним запитам і соціальним ідеалам, тим завданням, які розв'язує суспільство на певному етапі розвитку. Співвідношення цих пріоритетів стосовно діяльності конкретних навчальних закладів має визначатись саме на рівні управління, що дуже складно, коли йдеться про нестабільне суспільство, яке знаходиться у кризовому стані.

Внаслідок економічних негараздів склалась парадоксальна ситуація, коли і виробництво, і духовне життя суспільства виявились дезорганізованими. Тому часто управління в системі освіти має можливість лише ставити цілі, які начебто ведуть до соціального ідеалу, але сутності цього ідеалу в суспільстві ще не визначено. Саме тому сьогодні в Україні можна спостерігати різке зіткнення наукового і прагматичного знання, матеріальних і духовних цінностей. При цьому відбувається інтенсивне надходження зарубіжних знань і цінностей, що часто ще більше дезорганізують вітчизняну освітню систему. А це знов висуває проблему управління на всіх його рівнях (щодо зв'язків з наукою, виробництвом, суспільством) як єдино ефективний механізм виходу освіти з кризового стану, зокрема системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти.

Відмічаючи багатомірність стосунків профтехосвіти з іншими соціальними системами, зосередимось на тих аспектах, що стосуються зв'язків з виробництвом. Це обумовлено, перш за все, тим, що саме відносини "профтехосвіта – виробництво" є системоутворюючим фактором, співпадають з цільовою функцією цієї освітньої галузі. Всі інші відносини не відображають системної специфіки профтехосвіти і є або доповнюючими, або похідними, або проектуються з більш масштабних систем.

Відомо, що при проведенні системного аналізу виникає необхідність визначити чітко конкретний ракурс розгляду, відокремившись від усіх інших. Тому, повертаючись до функціонування соціально-інформаційної ланки "педагог – наука", необхідно підкреслити наявність певного дистанціювання самої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти від загальноприйнятих у педагогіці завдань виховного характеру і зосередження її саме на кваліфікаційних якостях. Але при цьому слід пам'ятати, що відповідні пріоритети є визначеними в цій і лише в цій проекції. Тобто не йдеться про недооцінку ролі виховних зусиль педагогів профтехосвіти по відношенню до їх учнів, що реалізуються у навчальному процесі. Йдеться про збільшення можливості зосередження саме на професійних проблемах, на тому, як і в який спосіб більш ефективно готувати молодих фахівців для роботи на виробництві, що водночас має потужний виховний потенціал для відповідного контингенту учнів. У такому контексті постійне переведення надбань науки у предметну форму, зв'язок її з виробничою практикою постають в управлінні підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як виховне явище в масштабах соціальної системи суспільства в цілому.

Відомо також, що інформаційно-науковий чинник в управлінні підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти функціонує як елемент соціальної системи, органічно пов'язаний з економічною підсистемою, економічними відносинами, які часто прийнято розуміти як вирішальні. Зрозуміло, що по відношенню до визначення чинників розвитку соціальної системи взагалі це ствердження не можна вважати незаперечним. Адже, коли йдеться про економіку, то доцільно зважати на стан робочої сили і виробництво як виробника продукції, що має свою технологічну та економічну організацію, рівень матеріального забезпечення працівників тощо. За таким підходом педагога профтехосвіти включено у виробничу систему не лише як працівника, а й як її певний елемент або виробничу одиницю, без якої неможливе виробництво як таке. І в першому, і в другому аспектах присутня економічна складова, яка у формі матеріальних можливостей суспільства та відносин з освітньою діяльністю справляє сьогодні вирішальний вплив на розвиток управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників.

При цьому важливо також виходити з необхідності врахування кризового стану виробництва України, а отже, і розраховувати науково-педагогічну інформацію у такий спосіб, щоб вона підвищувала реально дієву кваліфікацію педагогів. Тобто зміст цього підвищення в перехідних умовах сьогодення має спрямовуватись на набуття таких знань і практичних вмінь, які б дозволили педагогу максимально ефективно впроваджувати надбання науки у складну економічну дійсність, сприяли прискоренню впровадження у навчальний процес дисциплін, здатних сприяти виходу вітчизняної економіки з кризи та формуванню сучасного наукового (правового, економічного, соціального, професійного та ін.) мислення педагогів, а через них і учнів.

Орієнтуючись на такий підхід, управління підвищенням кваліфікації працівників профтехосвіти має виходити з необхідності ринкового визначення потреб у тому чи іншому знанні, як би важко це не сприймалось педагогами, традиційно налаштованими на "вищі соціальні цінності" як певні наукові абстракції. Тому управлінець системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти покликаний постійно поєднувати у своїй діяльності державні економічні інтереси з інтересами педагогічної галузі, тим більше, що профтехосвіта як системний елемент існує в економічній політиці у нерозривному зв'язку з національним виробництвом. Отже, у певному розумінні економічна політика держави віддзеркалюється в економічній політиці управлінського корпусу профтехосвіти, який має організовувати підвищення кваліфікації педагогічних працівників у принциповій відповідності зі станом і резервами розвитку промислового виробництва в країні.

У межах проблеми, що розглядається, спостерігаються суперечності між стрімкими змінами виробництва і профтехосвіти та певним консерватизмом педагогічного корпусу, тобто намаганням значної кількості педагогів зберегти досягнуте в освіті, незважаючи на його принципову відмінність від нових освітянських потреб. Адже зміна ціннісних орієнтацій, переконань, поглядів у педагогічних працівників взагалі і, зокрема, профтехосвіти є дуже важким завданням, а реалізація відповідної функції вимагає, перш за все, високого професіоналізму викладача закладу післядипломної освіти, його власної відповідності сучасним вимогам. Адже здійснювати справу перебудови мислення педагогів щодо економічних відносин значно складніше, ніж підвищувати кваліфікацію з питань технологічного забезпечення виробництва.

Неоднозначною є й проблема надання слухачам прогностичного знання, що, як це й прийнято у стабільних суспільствах, покликано реалізувати стратегічну функцію процесу підвищення кваліфікації. Здійснити це у повному обсязі українська освіта не здатна, оскільки її прогноз сьогодні найчастіше обмежується спробами знайти вихід з економічної скрути, що в умовах управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти перетворюється частіше на чергову "порятункову компанію" шляхом часткової організаційної зміни педагогічної праці.

У межах аналізу процесу управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системного утворення постає також проблема необхідності та доцільності функціонування двох існуючих в Україні типів навчальних закладів: державних і недержавних. Підкреслимо, що для профтехосвіти це має виняткове значення, оскільки йдеться про підготовку професіоналів, яка повинна задовольнити і сталий попит промислового виробництва державної форми, і поточний попит промислово-комерційних утворень.

Відомо, що при змішаній економіці існує і незмішане, і змішане виробництво навіть державної форми власності. Що ж до підприємницького виробництва, то воно породжує більш гостру необхідність оперативної організації виробництва, а значить – і оперативну потребу у кадрах робітників. Враховуючи ці потреби, управлінець має орієнтуватись насамперед на органічну відповідність кваліфікації педагогічного складу специфіці виробництва, яка породила зазначені потреби.

Тут постає ще одна проблема управління досліджуваним явищем. Йдеться про культуру виробництва і культуру управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти. Зовні цей зв'язок слабкий, але проникнення у його сутність викликає ряд саме управлінсько-педагогічних роздумів, які мають неабиякий сенс для ефективності функціонування всієї системи профтехосвіти.

Йдеться про організаційну культуру в тому аспекті роботи, який має опановуватися саме в системі підвищення кваліфікації. Виходячи зі специфіки відповідної системи, організація управління фаховим зростанням педагогічних кадрів (і як ідея, і як об'єктивна дія) повинна розглядатись під кутом зору необхідного і достатнього зв'язку виробництва і профтехосвіти. Тобто в управлінні підвищенням кваліфікації працівників профтехосвіти слід поєднувати виробничий і педагогічний компоненти у певному співвідношенні, насамперед, вводити у викладання такі сучасні

науки, що впорядковують як поведінку людей, так і їх мислення (науку управління, філософію, кібернетику та інші). Адже технологія виробництва – це лише послідовність взаємодії певних елементів технічних систем різного рівня складності, які функціонують у заданому режимі, що створила людина і якому вона вимушена підкорятися. Тим більше, що "в сучасних умовах, коли здійснення радикальної ламки застарілих форм виробничих відносин і методів організації економічного життя залежить від цілісності нової моделі господарського механізму і впровадження його передбачає, щоб на кожному етапі складались взаємопов'язані відносини, що являють по можливості відповідну систему, здатну до подальшого розвитку, щоб у ланцюгу змін і нововведень не було слабких ланок і гальмуючих розвиток застарілих економічних форм, дуже важливим є організаційно-економічне бачення суспільних процесів, що відбуваються" [1]. Така спорідненість технічного і соціального режимів є спорідненістю різного рівня комплексів, знання про які повинні входити в управлінську підготовку як педагогів, так і тих, хто управляє освітою.

Нагадаємо, що процес управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти як соціально-системне явище знаходиться у певній управлінській підсистемі суспільства та є її елементом, який входить до її складу тому, що існує галузевий поділ праці, який має бути представлений у цій підсистемі. У науковому обігу і в офіційних документах вона визначається як система, оскільки має автономні властивості системного змісту. Тобто профтех-освіта як система є частиною освіти. Остання, у свою чергу, є частиною духовного виробництва, яке також є частиною загальносоціального організму. У цю систему відносин входить також управління. Тому управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників слід розглядати як різновид соціального управління, підсистему (яка водночас сама є якісно своєрідною системою) декількох систем: управління суспільством, освітою і профтехосвітою. У складі відповідних систем управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти має своє місце, свої функції, які вимагають спеціального аналізу саме з огляду на їх структурний стан, що забезпечує органічний зв'язок цього управління як з кожною окремою системою, так і з усіма їх управлінськими елементами. За таким розглядом йдеться, насамперед, про зв'язок із загальнодержавними управлінськими структурами, які визначають своїми правовими актами, своїми рішеннями зміст управління фаховим зростанням працівників профтехосвіти.

Окремої уваги заслуговує і більш детальний розгляд двомірної сутності управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти – педагогічної та виробничої. Ця двомірність впливу галузевого педагогічного управління породжується поєднанням управлінських особливостей педагогічного та виробничого змісту. Так, відомо, що управління підвищенням кваліфікації працівників профтехосвіти полягає в організації педагогічного процесу, впровадженні в нього певної педагогічної доктрини і системи методичного забезпечення саме педагогічної підготовки тих, хто навчається. Проте в даному разі йдеться не про робочу організацію управління і навіть не про його наукові засади. Галузеве педагогічне управління, точніше, управління педагогічним процесом підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти, розглядається нами як особливе сполучення педагогічної творчості та галузевої технології. Тому управління виступає тут у вигляді специфічної галузево-педагогічної функціональної структури, яка включає до себе педагогіку лише як форму передачі виробничої, насамперед технологічної, інформації, що відіграє роль базової засади управлінської діяльності у цій галузі.

З методологічної точки зору управління освітою по відношенню до управління підвищенням кваліфікації працівників профтехосвіти є ієрархічно вищим елементом загальної структури державного управління. В той же час система управління освітою взагалі спроможна ефективно управляти переважно процесом передачі інформації, а не самою інформацією, яку має одержувати педагог закладу підвищення кваліфікації не лише як

педагог, але і як фахівець з певної виробничої спеціальності. Тобто соціальна система намагається управляти підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти через загальноосвітянський управлінський механізм, центральним державним органом якого є Міністерство освіти і науки України, у той час як матеріальне виробництво, на яке спрямована діяльність педагогів профтехосвіти, має свої управлінські структури. Тому постійне узгодження інтересів цих систем, в тому числі упорядкування їх управлінських впливів, потребує не лише створення досить складної організаційної структури, здатної забезпечити творчий зв'язок управління профтехосвітою у площині підвищення кваліфікації її педагогічних кадрів з урахуванням потреб як системи освіти в цілому, так і виробництва. Необхідним є визначення методологічних засад, на яких, по-перше, ґрунтується подальший розвиток соціальної системи в цілому, по-друге, розвиток освіти та виробництва і, нарешті, зв'язки між ними.

Таким чином, внаслідок еволюційних змін, що відбуваються у суспільстві, з незворотною необхідністю відбувається і відповідний розвиток системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти. При цьому процес фаховим зростанням педагогічних кадрів профтехосвіти як соціально-системне явище здатний через систему освіти, яка вкладає в нього свій загальнокультурний потенціал, входити у виробничу систему, а через неї – у соціальну. Звідси систему підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти в ролі об'єкта управління необхідно досліджувати не лише як частку загальної управлінської системи суспільства, що має безліч зв'язків із системою управління суспільством, а також як частку соціальної системи, яким є виробництво.

Література

1. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Наука, 1973. – 268 с.
2. Богданов А.А. Тектология. Всеобщая организационная наука: В 2-х кн. – Кн. 1 / Редкол.: Л.И. Абалкин (отв. ред.) и др. – М.: Экономика, 1989. – С. 32.
3. Олійник В.В. Загальнотеоретичні підходи до управління і їх вплив на розвиток системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 6-11.
4. Спивак В.А. Факторно-целевой подход к организации управления профессиональным образованием. – СПб.: Из-во СПбУЭФ, 1992. – 123 с.

Надійшла до редколегії 20.11.2003 р.